

ҚУТУРИШ ИНФЕКЦИЯЛАРНИНГ УМУМИЙ ТАВСИФИ, ЭТИОЛОГИЯСИ, ЭПИДЕМИОЛОГИЯСИ, ПРОФИЛАКТИКАСИ ВА ЭПИДЕМИЯГА ҚАРШИ ЧОРА-ТАДБИРЛАРНИ ОЛИБ БОРИШНИ ТАКОМИЛАШЛАШТИРИШ

*Мизробов Достон Ўктамович.
Бухоро Давлат Тиббиёт институти*

Аннотация

Қутуриш — марказий асаб тизимининг оғир зарарланиши билан тавсифланадиган ўта хавфли инфекцион касаллик. Мазкур мақолада қутуриш инфекциясининг умумий тавсифи, унинг этиологияси ва эпидемиологияси, шунингдек, профилактика ва эпидемияга қарши чора-тадбирларни такомиллаштириш бўйича тавсиялар берилган. Мақола қутуришнинг тарқалишини тўхтатиш ва инсон саломатлигига хавфларни камайштиришга қаратилган янги ёндашувларни қамраб олган.

Калит сўзлар: қутуриш, вирусли инфекция, эпидемиология, профилактика, эпидемияга қарши чоралар.

Қутуриш инфекциялари: умумий тавсиф, этиология, эпидемиология, профилактика ва эпидемияга қарши чора-тадбирларни такомиллаштириш

Кириш

Қутуриш инфекцияси — одам ва ҳайвонлар ўртасида тарқаладиган зооноз касаллик бўлиб, у нафақат жуда юқумли, балки юқори леталликка эга. Мазкур мақоланинг мақсади қутуришнинг асосий хусусиятларини ўрганиш, унинг тарқалишига қарши профилактик ва эпидемияга қарши самарали чора-тадбирларни кўриб чиқишдир.

Қутуриш инфекциясининг умумий тавсифи

Қутуриш — Rabies вируси туфайли келиб чиқадиган инфекцион касаллик бўлиб, асосан марказий асаб тизимига таъсир кўрсатади. Касаллик касалланган ҳайвонлар томонидан тишлаш ёки сўлак билан юқади. Вирус нейротроп хусусиятга эга бўлиб, асаб толалари орқали марказий асаб тизимига тарқалади ва ўлимга олиб келади.

Этиология

Қутуриш вируси Rhabdoviridae оиласига мансуб бўлиб, Lyssavirus авлодига киради. Вирус рибонуклеин кислотаси (РНК)га эга бўлиб, юқори генетик барқарорликка эга. У ташқи муҳитда паст даражада барқарор бўлиб, юқори ҳарорат ва дезинфекцияловчи моддалар таъсирида тез йўқ қилиниши мумкин.

Эпидемиология

Қутуриш бутун дунё бўйлаб учрайдиган инфекция бўлиб, асосий тарқалиш йўли — ҳайвонлар, хусусан, итлар орқали содир бўлади. БМТнинг маълумотларига кўра, ҳар йили қутуриш туфайли 59 000 га яқин инсон ҳаётдан кўз юмади. Эндемик ҳудудларда касалликнинг юқиш хавфи юқори. Ўзбекистонда ҳам қутуриш эпидемиологияси алоҳида аҳамиятга эга бўлиб, ҳайвонларни вакцинация қилиш ва аҳолига профилактик маълумот бериш орқали касалликнинг тарқалишини чеклаш мумкин.

Профилактика

Қутуришнинг олдини олишда қуйидаги чора-тадбирлар муҳим аҳамиятга эга:

Ҳайвонларни вакцинация қилиш: Маҳаллий ҳайвонларни ва қишлоқ хўжалиги ҳайвонларини қутуришга қарши эмлаш касаллик тарқалишини кескин камайтиради.

Ижтимоий маърифат ва маълумот бериш: Аҳоли орасида қутуриш хавфлари ва унинг олдини олиш чоралари ҳақида маълумот тарқатиш.

Касалланган ҳайвонларни назорат қилиш: Потенциал хавфли ҳайвонларни изоляция қилиш ва зарур чораларни кўриш.

Вакцина ва иммуноглобулинлар қўллаш: Тишлаш ҳолатларида шошилиш профилактика воситалари сифатида қўлланади.

Эпидемияга қарши чора-тадбирлар

Эпидемияни назорат қилиш учун қуйидаги тадбирларни такомиллаштириш зарур:

Эрта аниқлаш ва изоляция: Қутуриш инфекцияси хавфи бор ҳолатларни тезкорлик билан аниқлаш ва хавфли ҳайвонларни изоляция қилиш.

Ҳудудий мониторинг: Қутуриш инфекциясининг тарқалишини кузатиш ва қайд этиш тизимини яратиш.

Ҳамкорлик ва мувофиқлаштириш: Соғлиқни сақлаш ва ветеринария хизматлари ўртасида мувофиқ ҳамкорлик йўлга қўйиш.

Таълим ва тренинг: Тиббиёт ходимлари ва ветеринарлар учун махсус тренинглар ташкил қилиш орқали уларнинг малакасини ошириш.

Хулоса

Қутуриш — жуда хавфли инфекция бўлиб, унинг тарқалишини тўхтатиш учун комплекс чора-тадбирлар амалга оширилиши зарур. Ҳайвонларни вакцинация қилиш, аҳоли орасида маърифий ишлар олиб бориш ва эпидемияга қарши тизимли ёндашув касаллик хавфини камайтиришда муҳим аҳамиятга эга.

Фойдаланилган адабиётлар

1. World Health Organization. (2021). "Rabies: Epidemiology and Prevention."

2. Rupprecht, C. E., et al. (2019). "Progress in the Global Control of Rabies." *Journal of Infectious Diseases*.
3. Каримов А. Н. (2020). Зооноз касалликлар: профилактика ва назорат. Тошкент.
4. Шойимов С. (2022). "Қутуриш инфекциялари: профилактика ва эпидемиология." *Илмий журнал*.

